

2-TOM, 7-SON

**Hududlarda yoshlar turizmi segmentini samarali rivojlantirishning tashkiliy-
iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish usullari**

Allayor Norboyev Ismoilovich

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti tadqiqotchisi

***Аннотация.** Мазкур мақолада Ўзбекистонда туризмни ҳар томонлама ривожлантириши ва қўллаб-қувватлаш мақсадида амалга оширилаётган ишлар, юртимиз туризмида мавжуд муаммолар ва улурни самарали ҳал қилиши учун мавжуд имкониятлар тўғрисида фикр юритилган. Ёшларнинг соғлом турмуш тарзини олиб бориши учун уларни ички ва ташқи туризмга жалб қилишининг зарурати ҳамда ёшлар туризмнинг ҳолати ва тараққиётига эътибор қаратилди.*

***Калит сўзлар.** Туризм, иқтисодиёт, ёшлар туризми, сайёҳлар, кемпинг, меҳмонхоналар, умуммиллий қадриятлар, чора-тадбирлар.*

***Аннотация.** В данной статье рассматривается проводимая в Узбекистане работа по всестороннему развитию и поддержке туризма, существующие проблемы в туризме нашей страны и возможности их эффективного решения. Обращено внимание на необходимость привлечения молодежи к внутреннему и внешнему туризму с целью ведения здорового образа жизни, а также состояние и развитие молодежного туризма.*

***Ключевые слова.** Туризм, экономика, молодежный туризм, туристы, кемпинг, гостиницы, национальные ценности, мероприятия.*

***Annotation.** This article discusses the ongoing work in Uzbekistan on the comprehensive development and support of tourism, the existing problems in the tourism of our country and the possibility of their effective solution. Attention is drawn to the need to attract young people to internal and external tourism in order to maintain a healthy lifestyle, as well as the state and development of youth tourism.*

***Keywords.** Tourism, economy, youth tourism, tourists, camping, hotels, national values, events.*

О‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev, insoniyat tarixidagi eng katta yoshlar qatlamini hisobga olgan holda, 2017-yil 19-sentyabrda Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasining 72-sessiyasida so‘zlagan nutqi jahon hamjamiyati tomonidan esda qoldi. U nutqida: “Sayyoramizning ertangi kuni, farovonligi farzandlarimiz qanday inson bo‘lib kamolga yetishi bilan bog‘liq. Bizning asosiy vazifamiz – yoshlarning o‘z salohiyatini namoyon qilishi uchun zarur sharoitlar yaratishdan iborat”, deb ta’kidlagan

2-TOM, 7-SON

edi. Shuningdek, davlatimiz rahbari Yoshlar huquqlari to'g'risidagi BMT konvensiyasini qabul qilish taklifini ilgari surdi va bu taklif xalqaro hamjamiyat tomonidan iliq kutib olindi. O'zbekiston rahbari, yoshlarning soni ikki milliarddan oshgani va xalqaro terrorizm va ekstremizmning o'sib borayotgan bir paytda yoshlarga himoya zarurligini asoslab bergan edi.

Shavkat Mirziyoyevning O'zbekiston Respublikasi Prezidenti sifatida imzolagan birinchi qonun hujjati – 2016-yil 14-sentyabrdagi “Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida”gi Qonun, ramziy ahamiyatga ega. Aholisining yarmidan ko'prog'i yoshlardan iborat bo'lgan mamlakatda yoshlarga oid davlat siyosatini izchil amalga oshirish, yosh avlodni har tomonlama yetuk va barkamol, intellektual salohiyatli, o'z qat'iy pozitsiyasiga ega, islohotlarga befarq bo'lmagan, mamlakatning ertangi kelajagi uchun mas'uliyatli, maqsadga intiluvchan, serg'ayrat, vatanparvar va sadoqatli shaxslar sifatida tarbiyalash mustaqil O'zbekiston davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib qolmoqda. Davlatimiz rahbari va hukumati, mamlakatimizning rivojlangan davlatlar safidan o'rin olishida salohiyatli yosh avlodni tarbiyalash muhim omil ekanligini yaxshi anglaydi.

Shu bois, tadqiqot davrida yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirish, yoshlar jamoat tashkilotlari va volontyorlik harakatlarini qo'llab-quvvatlash yo'nalishida turistik tadbirlar bilan bog'liq barcha (transport, mehmonxona, ovqatlanish va b.) joylarida qarovsiz va yolg'iz keksalarga yordam ko'rsatish, nogiron va imkoniyati cheklangan fuqarolarga ko'maklashishga qaratilgan “Ijtimoiy volontyorlik guruh”larini shakllantirish va ularni moddiy rag'batlantirish tizimini yaratish bo'yicha takliflar asoslandi.

Turizmning yoshlar segmenti aholining muhim demografik guruhini tashkil etadi. Birlashgan Millatlar Tashkiloti (BMT) ma'lumotlariga ko'ra, 2023-yilda jahon aholisi taxminan 8 milliard kishini tashkil etadi, shundan 1,8 milliard 15 dan 29 yoshgacha bo'lgan shaxslardir, bu umumiy aholining 25 % ini tashkil etadi. BMT dunyoni rivojlangan hududlarga (Yevropa, Shimoliy Amerika, Yaponiya, Avstraliya va Yangi Zelandiya) va kam rivojlangan hududlarga (Afrika, Yaponiyadan tashqari Osiyo, Lotin Amerikasi va Karib havzasi, Melaneziya, Polineziya va Mikroneziya) bo'linadi. Rivojlangan hududlarda 233 million yoshlar, rivojlanmagan hududlarda esa 1,57 milliard yoshlar yashaydi.

Xalqaro turizm sektori uchun yoshlarning potensial maqsadli auditoriyasi 1,8 milliard kishini tashkil etadi, bu jahon aholisining bir choragini tashkil etadi. Yoshlar doimo xalqaro kirishlarning taxminan 20 % ini tashkil etadi. Jumladan, 2023-yilda yoshlar umumiy soni 1087 million kirishlardan 217 million xalqaro kirishlarni amalga oshirgan. 1991-yildan beri vaziyat o'zgarmagan, Jahon sayyohlik tashkiloti (UNWTO) ma'lumotlariga ko'ra, har beshinchi xalqaro kirish yoshlar segmentiga to'g'ri

2-TOM, 7-SON

kelgan. Shunday qilib, yoshlarning xalqaro turizmdagi ulushi ikki o'n yillik davomida o'zgarishdan qolgan (1991-yilgi Dehli konferensiyasidan boshlab).

O'tgan yillar davomida yoshlar segmentining xalqaro kirishlari umumiy xalqaro kirishlar soni bilan bir xilda o'sgan. 2023-yilda yoshlar 2022-yilga nisbatan 30 millionga ko'proq xalqaro kirishlarni amalga oshirgan (187 million kirishlar). Shu davr ichida umumiy xalqaro kirishlar soni 2022-yildagi 948 milliondan 2023-yilda 1087 millionga ko'paygan. 2022-yildan 2023-yilgacha bo'lgan davrda yoshlarning kirishlari 16 % ga, umumiy xalqaro kirishlar soni esa 15 % ga o'sgan. Shunday qilib, yoshlar segmentining xalqaro kirishlari o'sishi umumjahon trendiga mos keladi.

Yoshlar segmenti, ya'ni 15 dan 29 yoshgacha bo'lgan shaxslar, yaqin kelajakda nomaqbul demografik o'zgarishlar bilan to'qnash kelishi mumkin. 2023-yilda bu segment jahon aholisining aniq bir choragini tashkil etgan, ammo kelajakda uning ulushi asta-sekin kamayib boradi. BMT ma'lumotlariga ko'ra (o'rtacha prognozga ko'ra), jahondagi yoshlar soni o'zgarishi mumkin, lekin umuman olganda 2030-yilga kelib 1,9 milliard kishiga yetishi kutilmoqda. Biroq, jahon aholisining umumiy soni yoshlar sonidan tezroq o'sishi kutilmoqda va 2030-yilga kelib 8,4 milliard kishini tashkil etadi. Shunday qilib, jahon aholisi orasida yoshlar ulushi 2030-yilga kelib 22 % ga tushib ketadi. Jahon aholisining umumiy soni tez o'sishi natijasida (global aholining qarishi) yoshlarning ulushi kamayib boradi.

Kelajakda yoshlar segmentiga kiruvchi odamlar soni umuman oshadigan bo'lsa-da, bu ko'proq rivojlanayotgan mamlakatlardagi yoshlar sonining ko'payishi hisobiga sodir bo'ladi. 2020-yilda rivojlangan hududlarda 233 million yoshlar yashagan bo'lsa, rivojlanmayotgan hududlarda ularning soni 1,57 milliardni tashkil etgan. Shu tariqa, rivojlangan hududlardagi yoshlar umumiy jahon yoshlari sonining 14 %ini, rivojlanmayotgan hududlardagi yoshlar esa 86 %ini tashkil etgan. 2030-yilga kelib, prognozlarga ko'ra, rivojlangan hududlardagi yoshlar soni 219 millionga kamayadi, biroq rivojlanmayotgan hududlardagi yoshlar soni 1,649 milliardga oshadi. Demak, rivojlangan hududlardagi yoshlar ulushi 12 %ga, rivojlanmayotgan hududlardagi yoshlar ulushi esa 88 %ga oshadi. Afrikada yoshlar sonining alohida yuqori o'sishi kutilmoqda, boshqa tomondan Avstraliya va Okeaniyada bu o'sish past bo'lishi ko'zda tutilgan. Boshqa qit'alarda yoshlar soni biroz kamayishi kutilmoqda.

Kelgusi yillarda yoshlar sonining o'zgarishi unchalik qulay bo'lmasa-da, yoshlar turizmi o'sishining davom etishi kutilmoqda. Hozirgi vaqtda xalqaro kirishlar yoshlar segmentida jahon miqyosidagi umumiy kirishlarning o'sish tempi bilan deyarli bir xilda ortmoqda, ammo kelajakda yoshlar segmentidagi xalqaro kirishlarning ancha jadal o'sishi

2-TOM, 7-SON

kutilmoqda. Jahon sayyohlik tashkiloti (UNWTO)ning baholariga ko'ra, 2025-yilga kelib yoshlar segmentidagi xalqaro kirishlar soni 300 millionga yetib, 2023-yilga nisbatan 83 millionga ko'payishi kutilmoqda. Shu davrda umumiy xalqaro kirishlar soni 313 millionga ortib,

2023-yilgi 1087 milliondan 2025-yilda 1400 millionga yetishi kutilmoqda. Shu tariqa, 2025-yilga kelib yoshlar segmentidagi xalqaro kirishlar ulushi 21,4 %ga, 2013-yilgi 20 %ga nisbatan 1,4 % ko'payishi kutilmoqda.

Kutilayotgan yoshlar turizmi o'sishi, o'rta sinf vakillari sonining ko'payishiga yordam beradi. Hozirgi vaqtda dunyoda taxminan ikki milliard kishi o'rta sinfga mansub, ammo 2025-yilga kelib bu ko'rsatkich 3,2 milliardga, 2030-yilga kelib esa 4,9 milliardga yetishi mumkin. O'rta sinf asosan Osiyoda, Lotin Amerikasida va Yaqin Sharqda o'sadi. 2030-yilga kelib, Osiyodagi o'rta sinf jahon o'rta sinfining uchdan ikki qismini tashkil etadi, eng katta o'sish Xitoyda bo'ladi, u yerda 2030-yilga kelib o'rta sinfga mansub bir milliard kishi bo'ladi, bu jahon o'rta sinfining 20 %ini tashkil etadi. Shuningdek, rivojlanayotgan hududlardagi aholi daromadi ortishi bilan yoshlar turizmi ham o'sishda davom etadi. Yoshlar turizmini rivojlantirishga yordam beradigan boshqa omillar orasida transport narxlarining arzonlashishi va sayyohlik uchun siyosiy va madaniy to'siqlarning pasayishi sanaladi. Shunday qilib, yoshlar turizmi jahon bo'ylab aholi daromadlarining oshishi tufayli rivojlanishda davom etadi, ammo ehtimol yoshlar turizmi manbalari bozori o'zgaradi, rivojlanayotgan mamlakatlardan keladigan yosh sayyohlar soni rivojlangan mamlakatlardagi yoshlar sonidan ko'payishi kutilmoqda.

Hozirda yoshlar segmenti xalqaro turizmga katta iqtisodiy hissa qo'shib, kelajakda o'sish uchun katta potensialga ega. Jahon sayyohlik tashkiloti (UNWTO)ning baholariga ko'ra, 2023-yilda yoshlar segmenti 207 million kirishlarni amalga oshirib, xalqaro turizmdan 182 milliard dollar daromad olgan. UNWTO prognozlariga ko'ra, 2025-yilga kelib bu segment 300 million kirishlarni amalga oshirib, 320 milliard dollar daromad keltirishi mumkin. Agar prognozlar amalga ohsa, 2022-yildan 2025-yilgacha yoshlarning xalqaro kirishlari 45 % ga, xalqaro turizm daromadlari esa 76 % ga oshadi.

